

Posudek na diplomovou práci Elišky Zaepernickové Krajní formulace ve výzkumném interview

Autorčina práce se zabývá důležitým tématem, které je zajímavé pro metodologii sociálního výzkumu a zároveň má relevantní lingvistickou (pragmatickou a konverzačněanalytickou) dimenzi. Přesahy jsou i do jiných oborů.

Autorka postupuje velmi samostatně, ba originálně a sympatické je její úsilí o vystižení komplexnosti zkoumané problematiky. Tento přístup - a to je třeba ocenit - ji zavádí do oblastí, které v souvislosti s konceptem krajních formulací nejsou samozřejmé. Jak sama na několika místech uvádí, její postup je v zásadě pilotní. To však samozřejmě oslabuje systematičnost a hloubku prováděných analýz. Autorka zůstává hlavně u naznačování možných cest výzkumu.

Sympatická je její snaha vidět krajní formulace nejen jako problém sémantický, ale (především) pragmatický, jako něco, co je třeba analyzovat v konkrétních kontextech. To ji např. přivedlo k analýze „sémanticky extrémních výrazů, které však z kontextového, popř. interakčního hlediska nenaplňovaly vlastnosti krajních formulací“ (s. 43). Hranici mezi sémantikou a pragmatikou nelze vést snadno, ale přesto by se měla autorka vyvarovat výrazů jako „pravý sémantický význam“ (s. 32).

Autorčina práce obsahuje řadu cenných nebo alespoň zajímavých postřehů, jako je hypotéza desémantizace krajních formulací, resp. výrazů (a s tím související fonetická redukce při jejich produkování) nebo návrh identifikovat krajní formulace na základě použití pojmů základního a výběrového souboru z oblasti statistiky. Zajímavé je i zjištění (spíš domněnka), že výzkumníci problém krajních formulací víceméně ignorují – neboť jsou jakožto každodenní mluvčí sami uživatelé krajních formulací nebo se spíš orientují na plynulost rozhovoru, resp. na přirozenou vágnost rozhovoru, která je v zásadě sankcionizována (viz Garfinkelovy krizové experimenty). Je však otázkou, v jaké míře je toto zjištění charakteristické pro výzkumníky začínající a výzkumníky vyzrálé. Autorčin datový vzorek je omezen na studenty a i jako takový je dost heterogenní.

Dvě poznámky k terminologii – někde autorka pod vlivem angličtiny užívá výraz „konverzace“ místo „rozhovor“ (s. 38); při překladu termínu „softener“ bylo možné se rozhodnout jen pro jednu variantu (spíš „zjemňovač“, s. 11, než většinou užívaný „usměrňovač“, nebo dokonce „změkčovač“, s. 45).

Na textu je zřejmé, že je poněkud šitý horkou jehlou (viz např. řadu překlepů, několik překlepů jen ve slovním základu výrazu „etnometodologie“). Nejvíce se pak tato vlastnost projevuje v závěrečném seznamu odborné literatury, který je hluboce pod obvyklými standardy (stručně a prostě řečeno – autorka ho nestačila dodělat).

Autorka se věnuje analýze krajních (a jim podobných) formulací a přesto se jim neubráníla. Viz v části, kde charakterizuje data získaná od studentů sociologie („Tyto materiály byly do analýzy a výzkumy zařazeny především z toho důvodu, že byly nahrány studenty sociologie, tj. mluvčími, kteří byli **zcela** naivní vzhledem k cílům tohoto výzkumu“ - viz výraz „zcela“, s. 24, který jsem zvýraznil; viz i chybnou koncovku/překlep ve slově „výzkumy“).

Na závěr konstatuji, že autorčin text v zásadě splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Vedle standardní kvality většiny částí obsahuje i originální momenty; bohužel však trpí řadou formálních nedostatků. Diplomovou práci navrhuji klasifikovat jako dobrou nebo velmi dobrou.

Doc. Jiří Nekvapil

V Praze 5. 9. 2016